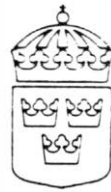

Motion till riksdagen

1989/90:Jo27

av Karl Erik Olsson m.fl. (c)

med anledning av prop. 1989/90:90 om forskning

Mot.
1989/90
Jo27-31

Forskning för en bättre miljö

En god miljö är av avgörande betydelse för allt levande. En utveckling som skadar miljön undergräver också människans framtid. Vi lever i dag med många och stora miljöproblem. Dessa problem kan bara lösas med hjälp av ökad kunskap och genom att forskningen omsätts i praktisk handling. Det finns redan mycket kunskap för handling, men även fortsatt forskning är nödvändig. Forskning behövs både för att få mer information om läget i miljön och för att finna lösningar på de problem som finns.

Miljöproblemen är komplexa och griper in i alla samhällssektorer. Ett tvärvetenskapligt angreppssätt i forskningen är därför nödvändigt för att kunna hitta lösningar på miljöproblemen. Det är också nödvändigt att söka finna långsiktiga utvecklingstrender och klarlägga existerande valmöjligheter. Genom att på ett tidigt stadium identifiera olika tänkbara utvecklingar, och vilka faror som finns med dessa, kan man nå betydligt längre. Vid överväganden om vilka styrmedel som bör väljas är detta också viktigt.

Vi anser att mer av forskningen på miljö- och naturresursområdet måste inriktas på att studera långsiktiga förändringar i miljön och i tillgången på och nyttjandet av naturresurser. En viktig del i detta arbete är den ekonomiska värdering av naturresurserna och miljöförstörelsen som måste göras. Centern har i annat sammanhang fört fram kravet på naturresursräkenskaper. Dessa räkenskaper skulle på ett avgörande sätt förbättra möjligheterna att värdera våra naturresurser och förändringar i miljön.

Konsekvensbedömningar måste göras då beslut fattas som berör miljön. I dag sker alltför ofta felaktiga beslut som leder till stora negativa konsekvenser för miljön. Beslut som fattas kan leda till stora systemförändringar och kedjeförändringar som är så gott som okontrollerade. Det är mot denna bakgrund väsentligt att forskningen är tvärvetenskaplig och därmed bättre kan beskriva systemförändringar.

Miljö- och teknikforskningsråd

Centern har tidigare (bl.a. i motion 1986/87:Ub1) föreslagit ett speciellt miljöforskningsråd. Ett sådant råd skulle, enligt vår mening, vara inriktat på tvär- och mångvetenskapliga projekt. Forskning i miljöfrågor kan nämligen vara svar att anpassa till existerande fakultets- och forskningsstruktur efter-

som den ställer krav på tvärvetenskaplighet. En samling av resurser, som i dag finns på en mängd olika organ, skulle möjliggöra en kraftsamling inom miljöforskningsområdet i landet.

Det behövs ett miljöforskningsråd. Det ökade miljömedvetandet i samhället och de ökade kunskaper om miljösituationen som Sverige i dag har gör att detta område behöver ett särskilt forskningsråd. Det är viktigt att samhället i handling visar sin vilja att åstadkomma miljöförbättringar. Ett forskningsråd på området skulle vara ett sätt att stärka arbetet på området.

Regeringen föreslår i propositionen att ett teknikvetenskapligt forskningsråd inrättas. Rådet ska, enligt regeringens mening, stödja grundläggande och långsiktig teknisk forskning för att skapa erforderlig teknologisk kompetens.

Vi föreslår att ett miljö- och teknikvetenskapligt råd inrättas. Detta råd skall dels stödja den forskning som föreslås i propositionen, dels stödja och stimulera forskning på miljöområdet. Denna lösning skulle innebära många fördelar jämfört med regeringens förslag. Miljöforskningen behöver, som vi tidigare anfört, ett ökat stöd. Detta bör kanaliseras genom ett särskilt forskningsråd, miljö- och teknikforskningsrådet.

En samordning mellan miljö- och teknikforskning skulle leda till många samordningsvinster. Den tekniska forskningen och utvecklingen har hittills varit inriktad på att få fram tekniska lösningar som höjer produktiviteten och höjer kvaliteten hos slutprodukten. Den framtida tekniska forskningen och utvecklingen måste mer inriktas på att nå lösningar som är miljövänliga och resurssnåla. Därför är det viktigt att teknikforskningsrådet kopplas samman med miljöforskning.

Till det nya miljö- och teknikforskningsrådet bör resurser överföras från bl.a. naturvårdsverket. Centern har tidigare krävt en parlamentarisk utredning av naturvårdsverkets verksamhet. Det finns bl.a. anledning att se över vilken roll naturvårdsverket skall ha i forskningen. Vi anser att den verksamhet som i dag bedrivs av naturvårdsverkets forskningsnämnd bör flyttas över till det nya miljö- och teknikforskningsrådet. Det skulle ge en nödvändig samling av resurserna på området.

Dessutom bör resurser motsvarande propositionens förslag överföras från energiverket, arbetarskyddsstyrelsen och byggforskningsrådet till det nya forskningsrådet. Vi föreslår att riksdagen beslutar ge regeringen i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag i denna fråga.

Forskning på vissa områden

Klimatförändringar

Utsläppen av koldioxid, freoner, metan och dikväveoxid ger upphov till den s.k. drivhuseffekten. Globalt sett är avskogningen en viktig roll för ökningen av koldioxidhalten. IVL beräknar att ca en fjärdedel av koldioxidökningen i atmosfären beror på avskogning av mark som inte återplanteras samt på förändrad markanvändning. Resterande tre fjärdedelar beror på förbränning av fossila bränslen.

Det är utomordentligt viktigt att vidta åtgärder för att förhindra klimatför-

ändringar. Vi har i annat sammanhang lagt förslag om åtgärder som syftar till att förhindra drivhuseffekten. Det är också viktigt med forskningsinsatser på området, och då speciellt på det internationella området. I propositionen anges att klimatförändringar är ett angeläget område. Det saknas dock, som på så många andra områden, motsvarande ekonomiska satsning. Vi föreslår att riksdagen beslutar om en förstärkning av forskningsresurserna på detta område med 4 milj. kr.

Vi anser att det är särskilt angeläget med forskning kring avgivningen av växthusgaser i Sverige, effekter av förändringar i strålningsklimatet på träd och vattenorganismer och effekter av ett ändrat klimat för skogsbruk, naturvård och vattenkemi.

Avfallsfrågor

Centern har i motion 1989/90:Jo843 krävt att forskning och utveckling på avfallsområdet prioriteras. Vi föreslog då en satsning på bl.a. utveckling av resurssnål teknik, utveckling av miljövänliga förpackningar och nya system för källsortering. Vi anvisade i vårt budgetalternativ 10 milj. kr. utöver regeringen budgetåret 1990/91 för denna verksamhet. Detta avslag jordbruksutskottets majoritet. När nu regeringen i denna proposition gör en satsning på detta område, som överensstämmer med vårt tidigare förslag, hälsar vi det med tillfredsställelse. Vi tillstyrker regeringens förslag i denna del.

Havsmiljö

Havsmiljöforskningen måste inriktas på marin forskning, men även vattnets kretslopp måste tas in i sin helhet. Forskning kring den marina miljön kan inte isoleras från t.ex. sötvattenkemin, markanvändning och hydrologi. I havsforskningen bör förhållanden i de öppna havsområdena och faktorer som påverkar dessa prioriteras. I enlighet med detta föreslår vi senare en satsning på fartyg för detta ändamål. Det är också angeläget att forska kring de åtgärder som behövs i bl.a. reningsverk och jordbruk för att minska kvävetransporten till havet. I detta sammanhang är de försök med våtmarker som binder kväve intressanta. Vidare bör organiska miljögifter och dessas effekter prioriteras. Slutligen bör de nya försök med djuphavsfiskodling som dragits i gång uppmärksammas i forskningen på havsområdet.

Centern har tidigare föreslagit att ett speciellt Östersjölaboratorium byggs, vilket nu fått en majoritet i jordbruksutskottet. Riksdagen har också uttalat att ett särskilt laboratorium för södra ostkusten ska utredas. Det är angeläget både för miljösituationen i södra Östersjön och för fiskproduktionen där att det nu kommer till stånd. Föroreingsituationen i södra Östersjön skapar behov av forskning på området. Det är bra att laboratoriet nu äntligen kan komma till stånd.

Parallellt (1989) har dock riksdagen efter mångåriga utredningar inom utbildningsdepartementet inrättat tre *marina centra*, med ansvar för samordning och genomförande av marin undervisnings-, forsknings- och undersökningsverksamhet inom sitt geografiska område. I centras uppgifter ingår vidare ansvar för information och internationalisering. För aktuell del av Östersjön – Ålands hav–Limhamnströskeln – svarar Stockholms Marina

Forskningscentrum (SMF), med säte vid Stockholms universitet. SMF:s ansvar innefattar även samordning av resurser för erhållande av en rationell organisation. Centern förutsätter att samverkan mellan det nya Östersjölaboratoriet och SMF äger rum i ett tidigt skede, för optimering av resursutnyttjande.

I centerns partimotion (1989/90:Jo822) angående miljöfrågor tidigare i år föreslog vi att 30 milj. kr. ytterligare satsas på havsmiljöforskning och åtgärder mot föroreningar. Jordbruksutskottet har avslagit detta med motiveringen att forskningspropositionen behandlar frågan. Vi återkommer därför nu med kravet på en ytterligare satsning för att åstadkomma en bättre havsmiljö. Av de 30 milj. kr. vi tidigare föreslagit anser vi att 15 milj. kr. skall satsas på forskning kring havsmiljö.

I enlighet med vad vi tidigare anfört om vikten av forskning kring förhållandena i de öppna havsområdena föreslår vi att ett nytt forskningsfartyg anskaffas för detta ändamål. Fiskeristyrelsen bör få i uppdrag att projektera ett nytt forskningsfartyg och den bör utöka driften av fartyget Argus för att förstärka havsmiljöforskningen. Denna satsning beräknas till 5 milj. kr.

Sambandet mellan ekonomi och ekologi

Forskningen kring ekonomi i Sverige håller hög internationell klass. Det finns dock anledning att bredda forskningen. Den ökade miljöförstörelsen och den minskande naturresursbasen ger anledning att utöka studierna om sambandet mellan miljö och ekonomi. Centern har tidigare bl.a. i motion 1989/90:Fi401 föreslagit ett nytt BNP-begrepp samt naturresursräkenskaper.

Mot bakgrund av det som ovan sagts om behovet av ökad forskning om sambandet mellan miljö och ekonomi anser vi att en särskild professur i nationalekonomi med denna inriktning bör inrättas. I Uppsala finns såväl vid Sveriges lantbruksuniversitet som vid Uppsala universitet en god forskningsmiljö för detta. Vi anser att den nyinrättade tjänsten bör delas mellan de bägge läroanstalterna i form av två halvtidstjänster. Anslaget G I Sveriges lantbruksuniversitet bör tillföras 500 000 kr. för ändamålet. I en annan motion föreslår vi att de samhällsvetenskapliga fakulteterna tillförs motsvarande medel.

Bioteknik

Centern väckte i riksdagen 1989 en omfattande motion om biotekniken. Motionen ledde till en remissomgång och behandlas just nu i jordbruksutskottet. Vara förslag har gjort att regeringen äntligen börjat agera så smått på bioteknikområdet. Regeringens handlande tyder dock på att man inte har full översikt över problemkomplexet, vilket leder till att man inte för en sammanhållen politik. Forskning om bioteknik ställer speciella krav på forskarna, men också på samhället. Vi lägger i en särskild motion fram förslag om regler för forskning inom detta område.

Miljösektionen vid Göteborgs universitet och Chalmers

Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola har inlett ett unikt samarbete genom att starta en miljövetenskaplig sektion. Syftet är att saml

och ytterligare utveckla de bägge högskolornas gemensamma kompetens inom miljöforskningsområdet samt ge information inom miljöområdet till allmänhet, myndigheter, företag m.fl.

Detta nya samarbete innebär ett nytt sätt att arbeta inom programområden. Det ger möjligheter att arbeta tvärvetenskapligt på ett sätt som studenter och forskare länge efterlyst. Sektionen har fått ett starkt gehör hos studenter, forskare och doktorander. Det finns ett stort intresse från många doktorander att disputeras inom miljöområdet. Miljösektionen innebär möjligheter för doktorander att avlägga licentiat- och doktorsexamen inom ämnet miljövetenskap. Inom forskarutbildningen kommer ett antal kurser att byggas upp inom de ämnen som är relevanta för de olika programområdena.

Miljövetenskapliga sektionen kommer att medverka till att stärka miljöutbildningen även på grundnivå. Det gäller såväl civilingenjörs-, arkitekt- och naturvetarlinjerna som påbyggnadsutbildning för redan yrkesverksamma ingenjörer och naturvetare.

I propositionen föreslås att en förstärkning av resurserna sker med 500 000 kr. fr. o. m. budgetåret 1992/93 för vardera högskoleenheten inom ramen för miljöforskningen. Denna satsning är för sen och för liten. Vi anser att ytterligare medel skall anslås redan budgetåret 1990/91.

Internationellt samarbete

Sverige har en relativt god kompetens inom forskning och utbildning på miljöområdet. Den svenska staten bör aktivt medverka till att sprida denna kunskap till andra länder. Sverige måste vara berett att exportera miljökunskap och undervisning på området.

Gränsöverskridande luftföroreningar ger skadliga effekter både i vårt land och i Sveriges närområde. Det krävs effektiva mät- och analysystem för att kartlägga luftströmmar, spridningsformer och omvandlingseffekter. För detta krävs ett omfattande internationellt samarbete. Vi har i annat sammanhang fört fram förslag till miljöhjälptill de östeuropeiska staterna. Vi anser att denna hjälp dessutom måste kompletteras med ett omfattande forskningssamarbete. I propositionen finns en mängd förslag till samarbete med olika forskningsprojekt inom EG och i andra västländer. Dessa olika forskningsprojekt är bra och kan i de flesta fall anses vara angelägna. Vi anser dock att det skulle behövas en bättre samordning mellan deltagandet i dessa olika projekt.

Vi anser att detta forskningssamarbete är en god ansats, men det är inte tillräckligt. Vi behöver också ett omfattande samarbete med östländerna för att få till stånd en bättre miljö i dessa länder. En bättre miljö som också kommer oss till godo. Vi föreslår därför att det i det stöd som nu ges till Östeuropa ingår ett omfattande forskningsutbyte med Polen, Östtyskland, Litauen och de båda andra baltiska delrepublikerna. Inriktningen bör vara att stödet används till att erbjuda forskare och studenter möjligheter att forska och utbilda sig vid svenska universitet och högskolor.

Vi föreslår vidare att svensk ambassadpersonal avdelas för att följa och samla in information om forskning på miljöområdet. Det bör ske i såväl industriländer som länder i tredje världen. Detta är också ett sätt för Sverige att medverka till att sprida kunskap på området.

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av havsmiljöforskning.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av klimatforskningen.

3. att riksdagen beslutar anslå ytterligare 4 milj. kr. för budgetåret 1990/91 till forskning om klimatförändringar.

4. att riksdagen beslutar anslå 5 milj. kr. för budgetåret 1990/91 till projektering och drift av fartyg till Fiskeristyrelsen.

5. att riksdagen beslutar anslå 15 milj. kr. ytterligare till forskning kring havsmiljön.

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om internationellt samarbete inom miljöforskningen, speciellt med Östeuropa.

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avdela ambassadpersonal till bevakning av miljöforskning.¹]

7. att riksdagen beslutar anslå 500 000 kr. ytterligare för budgetåret 1990/91 under anslaget G 1 Sveriges lantbruksuniversitet för inrättande av professur i nationalekonomi med inriktning mot sambandet mellan miljö och ekonomi.

Stockholm den 20 mars 1990

Karl Erik Olsson (c)

Lennart Brunander (c)

Stina Gustavsson (c)

Marianne Jönsson (c)

Birgitta Hambraeus (c)

Karin Starrin (c)

Sven-Olof Petersson (c)

Göran Engström (c)

¹ 1989/90:U11